

Simone de Beauvoir

PAMÄTI SLUŠNÉHO DIEVČAŤA

Preklad
Kamila Laudová

Simone de Beauvoir

Pamäti slušného dievčata

Simone de Beauvoir

MÉMOIRES D'UNE JEUNE FILLE RANGÉE

COPYRIGHT © Éditions Gallimard, Paris, 1958

TRANSLATION © Kamila Laudová 2025

COPYEDITING Martina Kubealaková

COVER © Arriba!

SLOVAK EDITION © Inaque 2025

ISBN 978-80-8207-299-3

ISBN e-book 978-80-8207-300-6

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať so zámerom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

Simone de Beauvoir

Pamäti slušného dievčata

INAQUE

„Túžila som byť sama sebe príčinou i cieľom; myslala som si, že literatúra mi umožní tento sen uskutočniť. Zaručí mi nesmrteľnosť, ktorá nahradí stratenú večnosť; nebolo už Boha, ktorý by ma miloval, ale budem horieť v miliónoch sŕdc. Písaním diela, živeného vlastným príbehom, znovu stvorím samu seba a ospravedlním svoju existenciu. Zároveň budem slúžiť ľudstvu: aký krajší dar mu môžem dať než knihy? Zaujímala som sa o seba aj o druhých; prijímala som svoje ‚vtelenie‘, ale nechcela som sa vzdať univerzálneho: tento projekt zmieroval všetko; lichotil všetkým túžbam, ktoré sa vo mne rozvinuli počas tých pätnástich rokov.“

PRVÁ ČASŤ

Narodila som sa o štvrté ráno 9. januára 1908 v izbe s bielym lakovaným nábytkom s oknami s výhľadom na Boulevard Raspail. Na rodinných fotografiách z nasledujúceho leta vidno mladé dámy v dlhých šatách s klobúkmi zdobenými pštosím perím, pánov v slamených a panamských klobúkoch, ako sa usmievajú na bábätko: sú to moji rodičia, starý otec, strýkovia, tety – a som to ja. Otec mal tridsať, matka dvadsaťjeden a bola som ich prvé dieťa. Otočím stranu v albume; mama drží v náručí bábätko, ktoré nie som ja; mám na sebe skladanú sukničku, baretku, mám dva a pol roka a práve sa narodila moja sestra. Vraj som na ňu žiarlila, ale len krátko. Pokiaľ si pamätám, bola som hrdá na to, že som prvorodená: prvá. Prezlečená za Červenú čiapočku, s koláčom a pohárikom s maslom v košíku, som sa cítila zaujímavejšia než dojča uložené v kolíske. Mala som mladšiu sestru: stvorenie pripomínajúce bábiku nemalo mňa.

Z prvých rokov si matne vybavujem len málo: niečo červené, čierne a teplé. Byt bol červený, červený koberec, renesančná jedáleň, lisovaná hodvábná látka, ktorá zakrývala presklené dvere, a v otcovej pracovni zamatové závesy; nábytok v tejto posvätnéj jaskyni bol zo začiernenej hrušky; krčila som sa pod stolom, zababušená v temnote; bolo tam šero, teplo a červen koberca mi pálila oči. Takto som strávila najranejšie detstvo. Pozorovala som svet, ohmatávala ho, spoznávala ho, v bezpečí.

Za každodenný pocit istoty som vďačila Louise. Ráno ma obliekala, večer vyzliekala a spala so mnou v izbe. Mladá, nie krásna, bez tajomstva, lebo – aspoň som si to myslela – existovala len preto, aby sa starala o moju sestru a o mňa, nikdy nezvýšila hlas, nikdy ma bezdôvodne nekarhala. Jej pokojný pohľad ma chránil, keď som robila bábovky v Luxemburských záhradách, keď som kolísala bábiku Blondine, ktorá zostúpila z neba na Štedrý večer s výbavou v kufríku. Za súmraku si

sadala ku mne a ukazovala mi obrázky, rozprávala príbehy. Jej prítomnosť bola pre mňa taká samozrejímavá a nevyhnutná ako zem pod mojimi nohami.

Vzdialenejšia a vrtkavejšia matka vo mne vzbudzovala zamilované city: usádzala som sa jej na kolenách, cítila som parfumovanú jemnosť jej ramien, bozkávala som jej mladú ženskú pokožku; občas v noci sa objavila pri mojej posteli, krásna ako obrázok, v šatách z machovej zelene zdobených fialovým kvetom alebo v trblietavých čiernych šatách. Keď sa hnevala, „robila veľké oči“; bála som sa búrkového záblesku, ktorý ošklivil jej tvár; potrebovala som jej úsmev.

Otec sa doma objavoval len málo. Každé ráno odchádzal do „Paláca“ s aktovkou plnou nedotknuteľných vecí, ktorým sa hovorilo spisy. Nemal bradu ani fúzy, mal modré, veselé oči. Keď sa večer vrátil, nosieval mame parmské fialky, bozkávali sa a smiali. Smial sa aj so mnou; učil ma spievať: *C'est une auto grise...* alebo *Elle avait une jambe de bois*; žasla som, keď mi spred nosa vytiahol päťdesiatcentovku. Zabával ma a tešila som sa, keď sa mi venoval; ale v mojom živote nemal veľmi jasne vyhradenú rolu.

Hlavná úloha Louise a mamy bola nakŕmiť ma; nebolo to vždy ľahké. Ústami do mňa svet prenikal intímnejšie než očami a rukami. Neprijímala som ho celý. Na fádnosť pšeničných a ovsených kaší, chlebovej polievky som reagovala slzami; mastnota, slizká záhada mušlí ma poburovali; vzlykala som, kričala, vracala – môj odpor bol taký tvrdohlavý, že to vzdali. Zato som s vášňou využívala výsadu detstva, v ktorom sú krása, luxus a šťastie jedlé; pred výkladom cukrárne na Rue Vavin som stála ako skamenená, fascinovaná žiarou kandizovaného ovocia, matným leskom ovocných pást, pestrofarebnými kvetmi kyslých cukríkov; zelené, červené, oranžové, fialové: túžila som po farbách rovnako ako po pôžitku, ktorý sľubovali. Často som mala šťastie, že môj obdiv vyústil do rozkoše. Mama drvila mandle v mažiari, vmiešavala ich do žltého krému; ružová z cukríkov sa rozplývala do delikátnych odtieňov: ponárala som lyžičku do západu slnka. Večer, keď moji rodičia prijímali

hostí, zrkadlá v salóne znásobovali žiaru krištáľového lustra. Mama si sadala za krídlo klavíra, dáma v tylových šatách hrala na husliach a bratranec na violončele. Chrúkala som škrupinu kandizovaného ovocia, svetelná bublina mi vybuchla na podnebí s príchutou čiernych ríbezlí alebo ananásu: vlastnila som všetky farby a všetky plamene, závoje, diamanty, čipky; vlastnila som celú oslavu. Raj, kde tečie mlieko a med, ma nikdy nelákal, ale závidela som Dame Tartine* jej spáľňu z piškót: keby bol tento svet celý poživatelný, akú moc by sme nad ním mali! V dospelosti som mala chuť obhrýzať kvitnúce mandľovníky, zahryznúť sa do západu slnka pripomínajúceho pralinky. Na pozadí newyorskej oblohy pôsobili neónové nápisy ako obrovské cukrovinky a cítila som sa ukrátená.

Jesť nebolo len prieskumom a dobývaním, ale aj najvážnejšou z mojich povinností: „Jedna lyžička za mamičku, jedna za starú mamu... Ak nebudeš jesť, nevyrastieš.“ Pristavovali ma chrbtom k stene vo vestibule, nad hlavou mi načrtli čiaru, ktorú porovnávali so staršou: narástla som o dva-tri centimetre, chválili ma a ja som sa nadúvala pýchou; niekedy som sa však zľakla. Slniečny lúč hladkalo navoskovanú podlahu a biely lakovaný nábytok. Pozerala som na mamino kreslo a myslela si: „Už si nebudem môcť sadnúť na jej kolená.“ Zrazu existovala budúcnosť; premení ma na niekoho iného, kto síce povie „ja“, ale už to nebudem ja. Tušila som všetky odlúčenia, zrady, opustenia a celú postupnosť svojich malých smrť. „Jedna lyžička za dedka...“ Predsa som jedla a bola som hrdá, že rastiem; nechcela som navždy ostať bábätkom. Musela som ten rozpor prežívať veľmi intenzívne, keď si tak presne pamätám knihu, z ktorej mi Louise čítala príbeh o Charlotte. Jedného rána Charlotte našla na stoličke pri posteli ružové cukrové vajce, takmer také veľké ako ona sama: aj mňa očarilo. Bolo to brucho a kolíska v jednom, a predsa sa dalo rozhrýzť. Charlotte odmietala

---

* *Dame Tartine* – postava z francúzskej detskej pesničky a rozprávky, ktorá žije v čisto jedlom svete: jej dom je z piškót, posteľ z cukroviernik, nábytok z pečiva atď. (Všetky poznámky sú prekladateľkine.)

inú stravu, zo dňa na deň sa scvrkávala, bola taká malá, že jej hrozilo utopenie v hrnci, kuchárka ju omylom vyhodila do smetného koša, odniesol ju potkan. Zachránili ju; vystrašená, kajúcna Charlotte sa tak hltavo napchávala, že sa nafúkla ako balón: matka doviedla k lekárovi naduté monštrum. S chuťou som si obzerala obrázky s lekárom predpísanou diétou: šálku kakaa, vajíčko na mätko, zlatistú kotletu. Charlotte sa vrátila do normálnych rozmerov a ja som sa vynorila zdravá a živá z dobrodružstva, ktoré ma striedavo redukovalo na plod a meno na matrónu.

Rástla som ďalej a vedela som, že som odsúdená do vyhnanstva: hľadala som útechu vo svojom obraze. Ráno Louise navíjala moje vlasy na paličku a ja som spokojne pozerala do zrkadla na svoju tvár orámovanú kučerami: tmavovlásky s modrými očami vraj nie sú bežným druhom a už vtedy som sa učila považovať vzácne veci za cenné. Páčila som sa sebe a túžila som sa páčiť. Priatelia mojich rodičov podporovali moju márnivosť: zdvorilo mi lichotili, hladkali ma. Prítulne som sa obtierala o kožuchy a saténové blúzky žien; viac som si vážila mužov, ich fúzy, vôňu tabaku, hlboké hlasy, ruky, ktorými ma dvíhali zo zeme. Obzvlášť som túžila po ich záujme: hrala som sa na hlúpučkú, pobehovala som, číhajúc na slovo, ktoré by ma vytrhlo z limba a umožnilo mi nadobro vstúpiť do ich sveta. Raz večer som pred otcovým priateľom tvrdohlavo odmietala tanier so zemiakovým šalátom; na pohľadnici, ktorú neskôr poslal z dovolenky, duchapľne písal: „Nemá Simone stále rada zemiakový šalát?“ Písmo sa mi zdalo ešte vznešenejšie než slovo: plesala som. Keď sme opäť stretli pána Dardella pred kostolom Notre-Dame-des-Champs, očakávala som príjemné škriepky; pokúsila som sa ich vyvolať: žiadna odozva. Naliehala som: umlčali ma. S nechutou som spoznala, aká pomínelá je sláva.

Zvyčajne som bola ušetrená takéhoto sklamaní. Doma vyvolával každý najmenší incident rozsiahle komentáre; moje príbehy sa ochotne počúvali, moje slová sa opakovali. Starí rodičia, strýkovia, tety, bratrance a sesternice – početná rodina mi

zaručovala dôležitosť. Okrem toho sa nado mnou so starostlivosťou skláňal celý nadprirodzený ľud. Hneď ako som vedela chodiť, ma mama zaviedla do kostola; ukázala mi z vosku a sadry vytvorené, na stenách namaľované portréty malého Ježiša, Boha, Panny Márie, anjelov, z ktorých bol jeden tak ako Louise osobitne pridelený do mojej služby. Moje nebo bolo posiate nespočetným množstvom láskavých očí.

Na zemi sa o mňa aktívne starali mamina mama a sestra. Babička mala ružové líca, biele vlasy, diamantové náušnice; cmúľala gumené pastilky tvrdé a guľaté ako gombíky na čižmách, ktorých priesvitné farby ma očarúvali; mala som ju rada, lebo bola stará; a tetu Lili som mala rada preto, že bola mladá: bývala u rodičov ako dieťa a zdala sa mi bližšia než ostatní dospelí. Starý otec, ryšavý, s hladkou lebkou a bradou umazanou sivastou penou, ma svedomite hojďaval na špičke nohy, ale jeho hlas bol taký drsný, že človek nikdy nevedel, či žartuje alebo sa hnevá. Každý štvrtok som u nich obedovala; taštičky, teľacie ragú, vtáčie mlieko – babička ma rozmaznávala dobrotami. Po jedle starý otec podriemkaval v čalúnenom kresle a ja som sa pod stolom potichu hrala hry. Potom odišiel. Vtedy babička vytiahla zo skrinky kovového vlčika, na ktorého sa počas točenia navliekali farebné papierové krúžky; na zadku oloveného panáčka, ktorého nazývala Pán Kolika, zapálila bielu kapsulu, z ktorej sa kľukatila hnedastá serpentína. Hrali sme domino, vojnu, mikádo. V jedálni, preplnenej ako zadná miestnosť v starožitníctve, sa mi trochu zle dýchalo; na stenách nebolo jediné prázdne miesto: gobelíny, fajansové tanieri, obrazy s dynamickými farbami; uprostred kopy zelených kapustových listov ležala mŕtva morka; stolíky boli pokryté zamatom, plyšom, čipkami; a aspidistry uväznené v mosadzných črepníkoch ma zarmucovali.

Niekedy ma teta Lili brávala von; neviem prečo, ale viackrát ma vzala na jazdecké preteky. Raz popoludní, sediac po jej boku na tribúne v Issy-les-Moulineaux, som videla, ako sa na oblohe prevracajú dvojplôšníky a jednoplošníky. Rozumeli sme si. Jedna z mojich najvzdialenejších a najpríjemnejších spomie-

nok je na náš spoločný pobyt v Châteauvillain v Haute-Marne u sestry mojej babičky. Prateta Alice, ktorá už dávno stratila dcéru aj manžela, tam žila sama, nahluchlá, vo veľkom dome obklopenom záhradou. Mestečko so svojimi úzkymi uličkami a nízkymi domčekmi akoby bolo vystrihnuté z mojej obrázkovej knižky; okenice s výrezmi v tvare ďateliniek a srdiečok držali na múroch kovové úchyty v podobe postavičiek; klopádlá mali tvar rúk; cez monumentálnu bránu sa vstupovalo do parku, v ktorom pobežovali daniele; okolo kamennej veže sa ovíjali šípové ruže. Staré slečny z mestečka ma vítali ako kráľovnú. Slečna Élise mi dávala perníky v tvare srdca. Slečna Marthe mala čarovnú myš zatvorenú v sklenenej skrinke; do štrbiny sa zasunula kartička s otázkou a myš sa rozbehla do kruhu, aby ňufáčikom ukázala príčinok: odpoveď bola vytlačená na papieriku. Zo všetkého najviac ma uchvacovali vajíčka ozdobené uhlíkovými kresbami, ktoré znášali sliepky doktora Massea; sama som ich vyberala z hniezd a neskôr som mohla neveriacej kamarátke povedať: „Zobrala som ich vlastnými rukami!“ V záhrade tety Alice som mala rada upravené tisy, zbožnú vôňu krušpánu a pod klenbou z vŕbovca čosi tak rozkošne zvláštne ako hodinky z mäsa: skalú, ktorá bola zároveň nábytkom – kamenným stolom. Raz ráno sa strhla búrka; s tetou Lili sme sa hrali v jedálni, keď do domu udel blesk – bola to veľká udalosť, ktorá ma naplnila pýchou: zakaždým, keď sa mi niečo prihodilo, som sa cítila ako niekto. Spoznala som aj jemnejší pôžitok. Na múre hospodárskych budov rástli plamienky; raz ráno ma teta Alice zavolala ostrým hlasom; na zemi ležal kvet: obvinila ma, že som ho odtrhla. Dotýkať sa kvetov bol zločin, ktorého závažnosť som si plne uvedomovala; no neurobila som to a protestovala som. Teta Alice mi neverila. Teta Lili ma horlivo bránila. Bola zástupkyňou mojich rodičov, mojím jediným sudcom; teta Alice so škvrnitou starou tvárou sa podobala na zlé víly, ktoré trýznia deti; s potešením som sledovala zápas, v ktorom sily dobra bojovali v môj prospech proti omylu a nespravodlivosti. V Paríži sa rodičia i starí rodičia s rozhorčením

postavili na moju stranu a ja som si vychutnala triumf svojej cnosti.

Ako chránené, rozmaznávané dieťa, neustále rozveseľované novotami sveta, som bola veľmi veselé dievčatko. Napriek tomu sa niečo vymykalo, lebo som občas dostala záchvaty zúrivosti, hádzala som sa o zem, fialová a skrútená. Mám tri a pol roka, obedujeme na slnečnej terase veľkého hotela – bolo to v Divonne-les-Bains; podajú mi červenú slivku a ja ju začnem šúpať. „Nie,“ povie mama – a ja sa s revom zrútim na dlažbu. Kričím celou cestou po Boulevard Raspail, lebo ma Louise vytrhla z parku Boucicaut, kde som si robila bábovky. V takých chvíľach na mňa nedoľahol ani mamin búrkový pohľad, ani prísny hlas Louise, ani výnimočné zásahy otca. Kričala som tak silno, tak dlho, že ma v Luxemburských záhradách niekedy považovali za týrané dieťa. „Chúďatko!“ povedala pani a podala mi cukrík. Odpovedala som jej kopancom. Táto epizóda vyvolala veľký rozruch; tučná teta s fúzikmi, ktorá písala do novín, ju opísala v *Poupée modèle*.^{*} Rovnako ako rodičia som si ctila tlačené slovo: príbeh mi čítala Louise a ja som sa cítila ako postava; postupne ma však začal trápiť nepríjemný pocit. „Chudera Louise často horko plakala za svojimi ovečkami,“ napísala teta. Louise nikdy neplakala; žiadne ovečky nemala, milovala mňa: a ako možno porovnávať dievčatko s ovcami? Vtedy som prvý raz začala tušiť, že literatúra má s pravdou len vratký vzťah.

Často som si kládla otázku o dôvode a zmysle svojich záchvatov. Myslím si, že ich možno čiastočne vysvetliť búrlivou životnou energiou a extrémizmom, ktorého som sa nikdy celkom nevzdala. Svoj odpor som hnala až k vracaniu, túžby až k posadnutosti, veci, ktoré som milovala, oddeľovala od tých,

---

^{*} *Poupée modèle* bol populárny francúzsky časopis vychádzajúci od roku 1863, zameraný na výchovu dievčat prostredníctvom idealizovaného zobrazenia detstva, rodinných cností a ženskej poslušnosti. Obsahoval ilustrované príbehy, návody na šitie šiat pre bábiky, básničky a morálne ponaučenia.

ktoré som nemohla vystáť, obrovská priepasť. Nevedela som bez odporu prijať pád z plnosti do prázdna, z blaženosti do hrôzy; ak som ho považovala za neodvratný, zmierila som sa s ním: nikdy som nevyvádzala proti konkrétnej veci. No odmietala som sa podvoliť nehmotnej sile: slovám. Rozčuľovalo ma, že veta bez ladu a skladu – „Treba... nesmieš...“ – mohla v okamihu zničiť moje úsilie a radosť. Svojvoľnosť príkazov a zákazov, na ktoré som narážala, odhaľovala ich ľubovôľu; včera som si šúpala broskyňu – prečo nie slivku? Prečo práve teraz prerušiť hru? Všade samé obmedzenia, nikde nevyhnutnosť. V srdci zákona, ktorý ma ubíjal neúprosnou tvrdosťou, som tušila desivú prázdnotu: a do tejto priepasti som sa rútila, ústa roztrhané krikom. Pridržiavala som sa zeme, zmiatla sa, odporovala vlastnou váhou tela nehmotnej moci, ktorá ma tyranizovala; nútila som ju, aby sa stelesnila: chytili ma a zavreli do čiernej komory medzi metly a prachovky; vtedy som mohla tlŕť pästami a nohami do skutočných múrov, namiesto aby som sa bila s neuchopiteľnou vôľou. Vedela som, že ide o márný boj; od chvíle, čo mi mama vzala z rúk krvavú slivku, čo Louise zabalila lopatku a formičky do košíka, som bola porazená; no nevzdala som sa. Porážku som doviedla do konca. Moje mykanie sa, slzy, ktoré mi kalili zrak, rozbíjali čas, mazali priestor, rušili zároveň objekt túžby aj prekážky, ktoré mi bránili ho dosiahnuť. Padala som do noci bezmocnosti; nezostávalo nič než holá prítomnosť – a tá vybuchovala do dlhého revu.

Dospelí nielenže potláčali moju vôľu, ale cítila som sa aj korisťou ich svedomia. To bolo niekedy ako milé zrkadlo; inokedy ma mohlo zakliať; premieňalo ma na zviera, na vec. „Aké krásne lýtka má to dievčatko!“ povedala pani, ktorá sa ku mne sklonila, aby si ma ohmatala. Keby som len mohla povedať: „Aká je tá dáma hlúpa! Myslí si, že som psík,“ bola by som zachránená. Ale v troch rokoch som nemala inú obranu proti blahosklonnému hlasu, maškrtnému úsmevu, než sa vrhnúť s jačaním na chodník. Neskôr som si osvojila pár obranných póz; ale zároveň som zvýšila svoje nároky: aby mi ublížili, stačilo, že ma považovali za bábätko; hoci som mala obmedzené ve-

domosti a možnosti, považovala som sa za skutočnú osobu. Na Place Saint-Sulpice, držiac za ruku tetu Marguerite, ktorá so mnou nevedela celkom dobre hovoriť, som si zrazu pomyslela: „Ako ma asi vníma?“ a zachvátil ma ostrý pocit nadradenosti: ja som poznala svoje vnútro a ona nie; oklamaná mojím nedorasteným vzhľadom, netušila, že vo mne nič nechýba – prisľúbila som si, že keď vyrastiem, nezabudnem, že aj v piatich rokoch je človek úplný jedinec. Práve to dospelí popierali, keď sa ku mne správali blahosklonne a tým ma urážali. Bola som precitlivená, akoby som bola chorá. Ak babička podvádzala pri kartách, aby som vyhrala, ak mi teta Lili dala priveľmi ľahkú hádanku, upadala som do tranzu. Často som podozrievala veľkých, že hrajú divadielko; pripisovala som im priveľký kredit na to, aby som si myslela, že im to samým nie je podozrivé: predpokladala som, že sa dopredu dohodli, len aby si zo mňa uťahovali. Po slávnostnom obede si starý otec chcel so mnou pripíť: dostala som záchvat. Raz, keď som behala, mi Louise chcela vreckovkou utrieť spotené čelo: vyšklbla som sa jej, ten dotyk sa mi zdal falošný. Hneď ako som, právom či neprávom, tušila, že niekto zneužíva moju naivitu, aby ma ovládal, vzpie-rala som sa.

Moja výbušnosť vzbudzovala rešpekt. Karhali ma, občas potrestali; facku som dostala len zriedka. „Keď sa Simone dotkneš, zmodrie,“ vravievala mama. Raz jeden z mojich strýkov, do krajnosti podráždený, prekročil túto hranicu: bola som taká ohromená, že som okamžite vytriezvela zo záchvatu. Možno by sa ma dalo ľahko skrotiť; ale moji rodičia nebrali moje záchvaty tragicky. Otec, parodujúc nevedno koho, rád opakoval: „To dieťa je nesociálne.“ Hovorilo sa tiež nie bez stopy pýchy: „Simone je tvrdohlavá ako mulica.“ Využila som to vo svoj prospech. Bola som rozmarná; neposlúchala som len pre samotné potešenie z neposlušnosti. Na rodinných fotografiách vyplazujem jazyk, otáčam sa chrbtom: všetci sa smejú. Tieto drobné víťazstvá ma povzbudili, aby som pravidlá, rituály a rutinu nevnímala ako neprekonateľné – stoja na začiatku istého optimizmu, ktorý prežil všetky pokusy o „výchovu“.

Prehry vo mne nevzbudzovali ani poníženie, ani zatrpknutosť; keď som sa po slzách a výkrikoch napokon vzdala, bola som príliš vyčerpaná, aby som prejavila ľútosť: často som už ani nevedela, prečo som sa vlastne búrila. Hanbila som sa za výbuch, pre ktorý som v sebe už nenašla ospravedlnenie – a cítila som iba výčitky; tie však rýchlo vyprchali, lebo odpustenie som dosiahla ľahko. Napokon, moje záchvaty zúrivosti boli istou náhradou za svojvôľu zákonov, ktoré ma zotročovali; uchránili ma pred tým, aby som upadala do mlčanlivej, dusivej zášti. Nikdy som vážne nespochybnila autoritu. Správanie dospelých mi pripadalo podozrivé len potiaľ, pokiaľ zrkadlilo dvojznačnosť môjho detského postavenia: práve proti nemu som sa v skutočnosti búrila. No dogmy a hodnoty, ktoré mi boli predkladané, som prijímala bez najmenšieho odporu.

Základnými kategóriami, podľa ktorých sa usporadúval môj vesmír, boli Dobro a Zlo. Obývala som oblasť Dobra, kde neoddeliteľne vládli šťastie a cnosť. Zažila som aj nezaslúžené bolesti; udrela som sa, poranila, raz mi tvár pokryla vyrážka zvaná ecthyma: lekár mi vypaľoval pľuzgiere dusičnanom strieborným a ja som kričala. Ale takéto nehody sa rýchlo napravili a neotriasli mojou vierou: radosti a utrpenia ľudí zodpovedajú ich zásluhám.

Žijúc v blízkosti Dobra, som hneď pochopila, že má svoje odtiene a stupne. Bola som dobré dievčatko, a predsa som sa dopúšťala prehreškov; teta Alice sa veľa modlila, určite by šla do neba, a predsa sa ku mne raz zachovala nespravodlivo. Medzi ľuďmi, ktorých som mala milovať a rešpektovať, boli takí, ktorých moji rodičia za niečo pokarhali. Dokonca ani starí rodičia neboli výnimkou; boli rozhádaní s bratrancami, s ktorými sa mama často stretávala a ktorí mi pripadali veľmi milí. Slovo „roztržka“, ktoré vo mne vyvolávalo predstavu neprekonateľne zamotaných kľbiek, sa mi nepáčilo: prečo sa ľudia hádajú? Ako? Zdalo sa mi to poľutovaniahodné. Bez váhania som sa postavila na maminu stranu. „U koho ste boli včera?“ pýtala sa teta Lili. „Nepoviem vám, mama mi to zakázala.“ Vymenila si s mamou dlhý pohľad. Občas si neodpustili uštipačné poznámky: „A čo?

Tvoja mama stále niekam behá?“ Ich zlomyseľnosť znižovala ich vážnosť, no mamy sa nedotkla. Ani to však nemenilo moju náklonnosť k nim. Pripadalo mi prirodzené – a v istom zmysle uspokojivé –, že vedľajšie postavy nie sú také bezúhonné ako božstvá: Louise a moji rodičia mali monopol na neomylnosť.

Dobro od Zla oddeľoval horiaci meč; nikdy som Zlo nevidela zblízka. Niekedy sa hlasy mojich rodičov pritvrdili; z ich rozhorčenia a hnevu som vyčítala, že aj v ich okolí sú naozaj čierne duše, ale nevedela som ktoré a nepoznala som ich viny. Zlo si držalo odstup. Jeho stúpencov som si predstavovala len cez mýtické postavy: diabol, Zlá sudička, Popoluškine sestry; keďže som ich nestretla, zredukovala som ich na čistú podstatu; Zlý hrešil ako oheň páli, bez ospravedlnenia, bez úniku; peklo bolo jeho prirodzeným miestom, mučenie jeho osudom – a pripadalo by mi ako rúhanie cítiť k nemu súcit. Pravdupovediac, železné topánky rozpálené dočervena, ktoré trpaslíci obuli Snehulienkinej macoche, plamene, v ktorých sa varil Lucifer, nikdy vo mne nevyvolali predstavu trpiaceho tela. Obri, bosorky, démoni, macochy a kati – tieto neľudské bytosti zosobňovali abstraktnú moc a ich muky abstraktne ilustrovali ich spravodlivú porážku.

Keď som s Louise a so sestrou odišla do Lyonu, živila som nádej, že sa Zlu postavím zoči-voči. Pozvali nás vzdialení bratrancí, bývali na predmestí v dome obklopenom veľkým parkom. Mama ma upozornila, že deti Sirmionovcov nemajú matku, že nie sú vždy poslušné a zle sa modlia: nemám sa nechať vyrušiť, ak sa mi budú smiať, keď sa budem modliť ja. Pochopila som, že ich otec, starý profesor medicíny, sa posmieva dobrému Bohu. Zaodela som sa do bielej tuniky svätej Blandíny vydanéj napospas levom: bola som sklamaná, lebo ma nik nenašiel. Keď odchádzal strýko Sirmione z domu, mrmlal si do brady: „Zbohom. Boh vám žehnaj.“ Nebol teda pohan. Moji bratrancí – bolo ich sedem, vo veku od desiatich do dvadsiatich rokov – sa správali skutočne zvláštne: cez mreže parku hádzali kamene po uličníkoch, bili sa, trápili mentálne postihnutú sirotu, ktorá s nimi žila; v noci ju desili, keď z otcovej ordinácie

vytiahli kostru a obliekli ju do plachty. Hoci ma tieto zvláštnosti znepokojovali, zdali sa mi neškodné; neodhalila som v nich priepastnú temnotu zla. Pokojne som sa hrala medzi hortenziami a odvrátená strana sveta mi zostala skrytá.

Jedného večera som si však myslela, že sa podo mnou prepada zem.

Prišli nás navštíviť rodičia. Jedno popoludnie nás Louise vzala s mojou sestrou na jarmok, kde sme sa veľmi zabavili. Keď sme odchádzali, stmievalo sa. Rozprávali sme sa, smiali sa, chrúmala som jednu z púťových sladkostí, ktoré som tak milovala – tyčinku zo sladkého drievka –, keď sa na zákrute zjavila mama. Mala na hlave zelený mušelinový šál a hornú peru opuchnutú: kedy sa vraj vraciame domov? Bola najstaršia, bola pani, mala právo karhať Louise, no jej úškľabok sa mi nepáčil, ani jej hlas; nemala som rada, keď sa v trpezlivých očiach Louise zablysko niečo, čo nebola priateľskosť. V ten večer – alebo iný, no v mojej pamäti sú tie dva momenty úzko späté – som bola s Louise a s nejakou ďalšou osobou v záhrade; bola tma; z tmavej fasády vystupovalo osvetlené okno; videli sme dve postavy a počuli vzrušené hlasy: „To je pán a pani, ako sa hádajú,“ povedala Louise. Vtedy sa svet prevrátil. Neprichádzalo do úvahy, že by sa mama s otcom nenávideli, že Louise je ich nepriateľka; keď sa stane nemožné, nebo sa mieša s peklom, tma s jasom. Zrútila som sa do chaosu pred Stvorením.

Táto nočná mora netrvala dlho: na druhý deň ráno mali rodičia svoj každodenný úsmev a hlas. Louisin uštipačný tón mi ostal na duši, ale prešla som to: množstvo maličkostí som takto pochovala v hmle.

Schopnosť prejsť mlčaním udalosti, ktoré som pritom cítila tak silno, že som na ne nikdy nezabudla, je jednou z vlastností, ktoré ma najviac udivujú, keď si spomínam na svoje prvé roky. Svet, ktorý mi bol predkladaný, sa harmonicky usporadúval okolo pevných súradníc a ostrých kategórií. Pre neutrálne pojmy v ňom nebolo miesta: nebolo nič medzi zradcom a hrdinom, odpadlíkom a mučeníkom; každý nejedlý plod bol jedovatý; tvrdilo sa mi, že „ľúbim“ všetkých členov rodiny, aj tie

najškaredšie pratety. No už od prvých bľabotov moja skúsenosť tento esencializmus vyvracala. Biela bola len zriedka celkom biela, temnota zla sa mi vyhýbala: videla som len sivé odtiene. Lenže hneď ako som sa ich pokúsila pomenovať, musela som sa oprieť o slová – a tie ma vrhli späť do sveta pojmov s ostrými hranami. To, čo som naozaj videla, čo som naozaj cítila, sa muselo nejako natlačiť do týchto rámcov; mýty a kliše mali prednosť pred pravdou: neschopná ju uchopiť, nechala som ju prešmyknúť sa do bezvýznamnosti.

Keďže sa mi nedarilo myslieť bez pomoci jazyka, predpokladala som, že jazyk presne pokrýva realitu; zasväcovali ma doň dospelí, ktorých som pokladala za nositeľov absolútna: keď niečo pomenovali, vyjadrili tým jeho podstatu – tak ako sa z ovocia vytlačí šťava. Medzi slovom a predmetom som si teda nevedela predstaviť nijakú medzeru, ktorou by sa mohol vkradnúť omyl; preto som sa podrobila Slovu bez kritiky, bez skúmania, a to aj vtedy, keď ma okolnosti vyzývali pochybovať. Dvaja moji bratrance Sirmionovci cmúľali jablkové cukríky: „To je prehánadlo,“ povedali mi posmešným tónom; ich úškrn mi naznačil, že si zo mňa uťahujú; napriek tomu sa slovo ako-by spojilo s belavými tyčinkami – prestala som po nich túžiť, lebo sa mi odvtedy javili ako čosi pochybné medzi sladkosťou a liekom.

Pamätám si však jeden prípad, keď slovo nezvítazilo nad mojimi vierou. Na prázdninách na vidieku ma občas brávali hrať sa k vzdialenému bratrancovi; býval v peknom dome uprostred veľkého parku a celkom dobre sme sa spolu zabávali. „To je úbožiak, hlupáček,“ povedal večer otec. Cendri bol oveľa starší než ja, no keďže mi bol dôverne známy, pripadal mi ako úplne normálny. Nevie, či mi niekto predtým ukazoval alebo opisoval duševne postihnutých: pripisovala som im uslintaný úsmev, prázdny pohľad. Keď som Cendriho opäť uvidela, márne som sa snažila túto predstavu napasovať na jeho tvár; možnože vo svojom vnútri, bez vonkajších znakov, sa predsa len podobal na „idiotov“, ale nechcelo sa mi tomu veriť. Hnaná túžbou dozvedieť sa pravdu a aj akousi temnou nevôľou voči otcovi, ktorý

urazil môjho kamaráta, som sa spýtala jeho starej mamy: „Je pravda, že Cendri je hlupáčik?“ – „Ale kdeže!“ odvetila dotknuto. Poznala svojho vnuka dobre. Mohol sa otec mýliť? Ostala som zmätená.

Na Cendrim mi priveľmi nezáležalo a táto epizóda, hoci ma prekvapila, sa ma nedotkla. Temnú mágiu slov som objavila až vtedy, keď ma uhryzli priamo do srdca.

Mama si práve prvýkrát obliekla oranžovožlté šaty, hovorili sme tomu odtieň tango. Louise povedala slúžke z vedľajšieho bytu: „Videli ste, ako je v nich pani natlačená? Ako skutočná excentrická pani!“ Inokedy Louise klebetila vo vstupnej hale s dcérou domovníčky; o dve poschodia vyššie sedela mama za klavirom a spievala: „Aha, to zase pani vrieska ako pavián,“ poznamenala Louise. Excentrická. Pavián. V mojich ušiach tie slová zneli hrozne: ako sa vôbec týkali mamy, ktorá bola krásna, elegantná, hudobníčka? A predsa ich vyslovila Louise – ako ich odzbrojiť? Voči iným ľuďom som sa vedela brániť; ale ona bola stelesnením spravodlivosti a pravdy, môj rešpekt mi bránil súdiť ju. Nestačilo spochybníť jej vkus; aby som jej zlobu neutralizovala, musela by som ju pripísať zlej nálade – a tým pripustiť, že s mamou nemala dobrý vzťah; v tom prípade by však jedna z nich mala pravdu a druhá nie! Nie. Obe som chcela bezchybné. Usilovala som sa vyprázdniť Louisine slová, zbaviť ich významu: z jej úst vyšli zvláštne zvuky z neznámeho dôvodu. No celkom sa mi to nepodarilo. Odvtedy sa mi niekedy stalo, že keď si mama obliekla nápadné šaty alebo spievala nahlas, pocítila som neurčitý nepokoj. A zároveň, keď som už vedela, že nie všetky Louisine slová sa dajú brať vážne, nepočúvala som ju už s tou istou oddanou dôverou ako predtým.

Keď som cítila, že moja bezpečnosť je ohrozená, rýchlo som sa stiahla; zato som sa rada zaoberala problémami, pri ktorých mi nič nehrozilo. Problém narodenia ma príliš neznepokojoval. Najskôr mi povedali, že rodičia si deti kupujú; svet bol taký obrovský a plný nepoznaných zázrakov, že v ňom celkom dobre mohol existovať sklad bábätiok. Postupne táto predstava vybledla a uspokojila som sa s vágnym vysvetlením: „Deti tvorí

Boh.“ Vytvoril svet z chaosu, Adama z hlíny; nič nezvyčajné na tom, že do kolísky položí novorodenca. Odvolávanie sa na božiu vôľu utišilo moju zvedavosť: v hrubých rysoch vysvetľovalo všetko. Pokiaľ ide o podrobnosti, hovorila som si, že sa ich časom dozviem. To, čo ma naozaj znepokojovalo, bola snaha mojich rodičov zatajiť mi určité rozhovory: keď som sa priblížila, stíšili hlas alebo zmĺkli. Znamenalo to, že existujú veci, ktorým by som mohla rozumieť, ale nemala by som ich poznať: aké? Prečo sa to pred mnou tají? Mama zakázala Louise čítať mi jednu z rozprávok Madam de Ségur: mohla by mi vraj spôsobiť nočné mory. Čo sa teda stalo chlapcovi v zvieracej koži, ktorého som videla na obrázku? Márne som sa na to pýtala. Rozprávka *Medvedík* sa mi javila ako stelesnenie tajomstva.

Veľké náboženské tajomstvá boli príliš vzdialené a zložité, aby ma prekvapili. Ale známy vianočný zázrak ma prinútil premýšľať. Zdalo sa mi čudné, že všemocný malý Ježiško lezie dolu komínom ako obyčajný kominár. Dlhú som si v hlave prehadzovala túto otázku, až som ju napokon predniesla rodičom a oni sa priznali. Najviac ma ohromilo to, že som tak pevne verila niečomu, čo nebola pravda – že existujú falošné istoty. Nijaký praktický záver som z toho nevyvodila. Nepovedala som si, že ma rodičia oklamali a že by ma mohli oklamať znova. Keby ma podviedli spôsobom, ktorý by ma zranil alebo pripravil o niečo, čo mám rada, zrejme by som sa vzbúrila a začala byť podozrievavá. Ale necítila som sa viac podvedená než divák, ktorému kúzelník odhalí jeden zo svojich trikov; ba dokonca som cítila takú radosť, keď som objavila Blondine usadenú pri topánke na svojom kufríku, že som rodičom za túto mystifikáciu skôr ďakovala. Možno by som sa na nich aj hnevávala, keby som sa to dozvedela od niekoho iného; ale keď mi to povedali sami, presvedčili ma o svojej úprimnosti. Hovorili so mnou ako s dospelou; hrdá na svoju novú dôstojnosť som prijala, že oklamali bábätko, ktorým som už nebola; pripadalo mi prirodzené, že mladšiu sestru budú naďalej držať v lži. Prešla som na stranu dospelých a predpokladala som, že odvtedy mi bude garantovaná pravda.